

Papa'nın Yanılmazlığı Konusundaki Tartışmalar ve Katoliklerin Yaklaşımları

Ali İsra GÜNGÖR*

Abstract

According to Roman Catholic dogma the teaching magisterium is infallible when officially defining faith and morals for believers. One manifestations of this doctrine is popularly known as the “infallibility of the Pope” which was pronounced a dogma in 1870 at Vatican I. This is a major bone of contention between Catholics and Protestants. Roman Catholic authorities define infallibility as “immune from error, i.e., protection against either passive or active deception. This is unresolvable roadblock to any ecclesiastical unity between Roman Catholicism and orthodox Protestantism. For while both sides believe the Bible is infallible, Protestants deny that the church or the pope has an infallible interpretation of it.

Key Words: *Infallibility, Papal Primacy, Magisterium, Vatican Council I, Council Theory, The General Councils.*

Giriş

Hıristiyan dünyası kilisenin ilk dönemlerinden itibaren ciddi ihtilaflar ve bölünmeler yaşamıştır. Kilisenin tarihi seyir içinde yaşadığı iki büyük bölünmenin ilki 1054'de gerçekleşmiştir. Hıristiyanlığın Katolik (Batı) ve Ortodoks (Doğu) olmak üzere ikiye bölünmesinde sadece doktrinel ve teolojik ihtilafların değil, aynı zamanda tarihi, idari, sosyo-kültürel ve siyasi tartışmaların etkili olduğu bilinmektedir. Hıristiyanlığın önemli merkezleri olarak kabul edilen Kudüs, Antakya, İskenderiye ve İstanbul yanında Roma'nın tarih içinde tedricen öne çıkmasının/çıkarılmasının çok çeşitli nedenleri olsa da bu süreçte siyasi gelişmelerin etkili olduğu tarihçilerce kabul edilmektedir. Kilisede ikinci büyük bölünme ise, 16. yüzyıl Reform hareketleri sonucunda Batı Kilisesi içinde yaşanmıştır. Reform sürecinde yaşanan tartışmalar kiliseler arasındaki bölünmelerde doktri-

* **Doç. Dr.**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

nel ve teolojik ihtilaflar kadar siyasi yaklaşımların da etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Günümüzde kiliseler arasında yaşanan ihtilaflar arasında önemli bir tartışma konusu olan “Papanın Yanılmazlığı” problemi, 20. yüzyılın başlarından itibaren Hıristiyan dünyasında yürütülen birlik arayışlarına rağmen hala çözülememiştir. Kiliseler arasında yaşanan doktrinel tartışmalarda önemli bir yeri olan bu konunun Hıristiyan dünyasını ilgilendiren tarafları bulunduğu gibi diğer din mensuplarını ve özellikle Müslümanları ilgilendiren boyutları vardır.

Papanın yanılmazlığı konusunun Hıristiyan dünyasını ilgilendiren boyutu daha ziyade liderlik kavramıyla ilgilidir. Dünyada en çok mensubu bulunan Hıristiyanlığın ve tabii olarak Hıristiyanların yönünü belirleyecek güç merkezinin neresi olduğu doğal olarak tartışmalara neden olmaktadır. Kilisenin bu dünyadaki rolü, misyonu ve vizyonu konusundaki tartışmalar, ilk dönemlerden itibaren toplanan ve günümüze kadar devam eden konsillerde her dönemin şartları çerçevesinde ele alınmış ve bazı açılımlar sağlanmıştır. Özellikle Katolik Kilisesinde II. Vatikan Konsili (1962-65) aracılığıyla sağlanan açılımlar hala tartışılmaktadır.

Papanın yanılmazlığı konusunun diğer din mensuplarını ve özellikle Müslümanları ilgilendiren boyutu ise, Hıristiyan dünyasında 20. yüzyılın başlarından itibaren yaşanan gelişmelerin etkileri ve yansımalarıyla ilgilidir. Kilisenin günümüzde kendi konumunu yeniden gözden geçirme arzusuyla başlayan sürecin çağdaş misyon yöntemlerini üretme ve diğer din mensuplarına yönelik yeni yaklaşımlar şeklinde somutlaştığı görülmektedir. Bu gelişmeler karşısında dinler arası ilişkiler/diyalog sürecinin mahiyeti ve içeriği ile ilgili çalışmalar oldukça yoğunlaşmıştır. Müslümanların bu süreçte bilinçli hareket etmesi ve Hıristiyan dünyasının kendi iç problemlerinden haberdar olması dinler arası ilişkiler açısından oldukça önemlidir. Hıristiyan-Müslüman ilişkileri veya diyalog alanı çok geniş bir alandır ve din mensupları arasında ya da kurumlar arasında gerçekleştirilen ilişkilerde, kimlerin kimleri ya da hangi kurumların hangi merkezleri, hangi ilkelerle muhatap aldığı çok önemli hale gelmiştir.

Papa 16. Benedikt’in Almanya/Regensburg’da yaptığı konuşmanın¹ içeriği, yansımaları ve Türkiye ziyaretinin etkileri Papanın yanılmazlığı

1 Papa 16. Benedikt Regensburg Üniversitesi’nde 12 Eylül 2006’da, “11 Eylül Olayları”nın yıldönümünden bir gün sonra katıldığı bir toplantıda önemli bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmanın içeriği, atıfları, referansları, tarihi, neden Regensburg’da/Regensburg Üniversitesi’nde yapıldığı ve verdiği mesajlar önem taşımaktadır. Dini içerikli gibi takdim edilen fakat

konusunun Müslümanları hangi açılardan ilgilendirdiğini ortaya koymuştur. Genel olarak İslam dünyasında, özel olarak da Türkiye’de, Papa 16. Benedikt’in İslam ve Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında kullandığı ifadeler çok çeşitli şekillerde algılanmış ve yorumlanmıştır. Tartışmalar esnasında Papa’nın söz konusu ifadeleri hangi amaçla, kimlere yönelik olarak, hangi sıfatla ve kimleri temsilen kullandığı konusunda çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. Bunlar arasında makalemizin temel konusunu teşkil eden “yanılmazlık” kavramının mahiyeti ve sınırlarını ele almak önemli hale gelmiştir. Tartışmalar esnasında Papa’nın bu ifadeleri bilinçli ya da bilinçsiz kullandığı veya yanılmazlık sıfatıyla ya da bunun dışında kullandığı şeklinde dile getirilen çeşitli görüşler konunun önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada Papa’nın Hıristiyan dünyasının hangi kesimini temsil ettiğinin iyi bilinmesi de önem kazanmaktadır. Aynı şekilde Papa’nın Türkiye ziyaretinin yansımaları da çeşitli olmuş ve değişik kesimler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu gibi ziyaretlerde kullanılan ifadelerin, sembollerin, kıyafetlerin ve beden dilinin, seçilen mekanların ve verilen mesajların çağdaş misyon anlayışıyla yakından alakalı olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu konularda çalışma yapan alan uzmanlarının katkılarının ne derece önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Mezhepler Hıristiyan dünyasının tarihte yaşadığı olumsuz tecrübelerden ders alarak kendi durumlarını yeniden gözden geçirmek istemekte ve bu doğrultuda çalışmalar yapmaktadırlar. Her kilise bu gözden geçirmeleri kendi iç dinamikleri, kurumları ve yöntemleriyle yapmaktadır. Katolik Kilisesinin bu konudaki en önemli aracı “Genel Konsiller”dir. Katolik Kilisesi açısından Trent (1545-1563), I. Vatikan (1869-1870) ve II. Vatikan Konsilleri (1962-1965) Katolik reformunun aşamaları olarak kabul edilmektedir. Buna rağmen Katoliklerin bu konsillerde kendi durumlarını ne kadar gözden geçirdiği, hangi oranda reform yapabildiği tartışmalıdır. Örneğin I. Vatikan Konsili’nin (1870) “Papanın Yanılmazlığı” konusunda aldığı karar, kilisenin geleneksel hiyerarşik yapısının korunmasına yönelik olmuştur. II. Vatikan Konsili’nde ortaya konulan yeni teolojik yaklaşımlar Kilisenin dünyaya uyum sağlama arzusunda olduğunu göstermiştir. Buna rağmen Katoliklerin bu konsillerde kendi durumlarını ne kadar gözden geçirdiği, hangi oranda reform yapabildiği tartışmalıdır. Örneğin I. Vati-

siyasi mesajlar içeren bu konuşmanın ayrıntıları ve yansımaları için bkz. http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=2874. 14.02.2011. Yine bu konudaki tartışmalar için bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/Papa_XVI._Benedictus'un_%C4%B0slam_tart%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1. 14.02.2011.

kan Konsili'nin (1870) "Papanın Yanılmazlığı" konusunda aldığı karar, kilisenin geleneksel hiyerarşik yapısının korunmasına yönelik olmuştur. II. Vatikan Konsili'nde ortaya konulan yeni teolojik yaklaşımlar Kilisenin dünyaya uyum sağlama arzusunda olduğunu göstermiştir. Buna rağmen bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar değişim arzusunun çoğunlukla kullanılan dilde görüldüğünü ortaya koymuştur.

Diğer kiliseler de çağın şartlarına ayak uydurmak adına bazı çalışmalar yapmaktadır. Örneğin Protestan dünyası Ortodoksların da büyük oranda katıldığı çalışmalarını Dünya Kiliseler Birliği çatısı altında gerçekleştirmektedir. Nitekim Hıristiyan kiliseleri arasında birlik arayışını ve çabalarını ifade eden "Ökümenik Hareket" adı geçen birliğin öncülüğünde başlamıştır. Katoliklerin bu sürece katılımı daha sonra olmuştur. Bütün bu çalışmalara rağmen Hıristiyan dünyasındaki bölünmüşlüğü ortadan kaldırmanın çok zor olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Kutsal Metinler, Apokrifler, Kilise'nin Yapısı, Kurtuluş, Sakramentler, Meryem, A'raf ve Papanın Yanılmazlığı konusundaki temel doktrinel ihtilaflar hala devam etmektedir.

Katolik Kilisesinin sahip olduğu kurumsal yapı, onu diğer Hıristiyan mezheplerinden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Bu yapının en üstünde "İsa'nın Vekili" ve "Petrus'un Halefi" olarak kabul edilen papa bulunmaktadır. Papalık, tarihi gelişimi dikkate alındığında gücünü önemli ölçüde arttırmış bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Papa'nın ve Papalık Müessesinin tarih içinde kazandığı önemli konumun I. Vatikan Konsili'nde alınan kararlarla desteklenmesi bu konudaki tartışmaları sona erdirmemiş hatta daha da artırmıştır. Bu çalışmada Papa'nın yanılmazlığının mahiyeti, sınırları ve Katolikler nazarındaki yeri ele alınacaktır. Bu amaçla önce Papalık kurumunun tarihi gelişimi hakkında bilgi verilecek, daha sonra da papanın yanılmazlığı konusundaki tartışmalar ortaya konulacaktır. Bu konudaki tartışmaların bilinmesi, Müslümanların Hıristiyan dünyasındaki gelişmelerden haberdar olmasına ve dinler arası ilişkiler/diyalog sürecine bilinçli olarak katılmasına katkı sağlayacaktır.

1. Papalık Kurumunun Tarihi Gelişimine Genel Bir Bakış

İngilizce'de "Pope" olarak ifade edilen Papa kelimesi, "Baba" anlamına gelen Latince "Papa" ve Grekçe "papas" kelimelerinden türemiştir. Katolik teologlar tarafından Papa'ya "Hıristiyanların babası" unvanı verilmiş ve ayrıca "Başpapalık, Yanılmazlık, Evrensel Güç" gibi unvanlar da

onunla ilgili olarak kullanılmıştır². Katolik anlayışta Papalık kurumu İsa'nın yerine vekil olarak bıraktığına inanılan havari Petrus'un makamıdır³. Katolik Kilisesi hiyerarşisinde piramidin tepe bölümünü piskoposlar oluşturmaktadır. Roma piskoposu (Papa) ise bu piramidin zirvesinde yer almaktadır. Siyasi nüfuz söz konusu olduğunda da piskoposlar yine yönetimin temelini oluşturmakta, Papa ise bu siyasi yapının hükümdarı konumunda bulunmaktadır. Yönetimde piskoposların üzerinde başpiskoposlar, metropolitler, papalık elçileri ve Papa bulunmaktadır. Papanın, "Pontifex Maximus", "Supreme Pontiff", "Holy Fahter" gibi unvanlara sahip olması da göstermektedir ki o yönetimde yer alan herkesin üzerindedir. Kilise hiyerarşisindeki bu üstünlüğünün yanında Papa, "Batının Patriği", "İtalya'nın Başpiskoposu", "Pisa ile Capua arası bölgenin metropolitini", "Romanın Başpiskoposu" unvanlarını da taşımaktadır.⁴

Peki bu kurum bu kadar önemli bir konuma nasıl ve hangi faktörlerin etkisiyle yükselmiştir? Bilindiği gibi havarilerin lideri olarak lanse edilen Petrus ile gördüğü mucizevi bir vizyonla bu yeni dine giren Pavlus, Hıristiyanlığı yaymak için faaliyetlerde bulunmuş ve imparatorluğun başkenti olan Roma'da öldürülmüşlerdir. Sonraki dönemlerde Roma, imparatorluğun başkenti oluşunun yanında bir de bu iki önemli şahsiyetin mezarlarının burada olması hasebiyle bir üstünlük payesi almış ve diğer kiliselerin fikir danıştığı bir makam haline gelmiştir. Nitekim 180'li yıllarda Irenaeus, Roma'da, Petrus ve Pavlus'un kilisenin kurucuları olduklarını ilan etmiş, sonrasında ise bu özelliğinden dolayı "üstün otoritesi nedeniyle bütün kiliselerin Roma Kilisesiyle uzlaşması kaçınılmaz bir durumdur" ifadeleriyle Roma'nın tek otorite olduğunun altını çizmiştir⁵.

Katolik doktrinine göre Roma'daki kilisenin ilk piskoposu Petrus'tur ve ondan sonra da Kilise hep tek bir piskoposluk tarafından yönetilmiştir. Petrus'tan sonra Roma kilisesine başkanlık eden üç isim Linus (64-79); Cletus (Anacletus) (79-90) ve I. Clement'tir (90-99). Bunlar Petrus'tan sonraki ilk üç papa sayılırlar, havarilerden sonraki kuşaktandırlar ve onların Petrus'u bizzat görmüş oldukları kabul edilir⁶. Nitekim III. yüzyılının

2 Raphael M. Huber, "Pope", Vergilius Ferm, An Encyclopedia of Religion, New Jersey 1959, 598.

3 Şinasi Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998, 301.

4 Elizabeth, M. Lynskey, The Government of the Catholic Church, USA 1952, 31-32.

5 Thomas, P Rausch., The Roots of the Catholic Tradition, Wilmington 1986, 164; Raphael M. Huber,a.g.m.,598.

6 Çoban, Bekir Zakir, Geçmişten Günümüze Papalık, İnsan Yayınları, İstanbul 2009, 38.

başlarında yazılmış olan “Adversus Marchionem” adlı şiirde, Petrus’un, sadece kendisinin oturduğu kürsüsünü (cathedra) Linus’a devrettiği anlatılmaktadır.⁷

Petrus’un bu önemli göreve bizzat İsa tarafından getirildiği, bu yönüyle bizzat İsa’nın Petrus’u vekil olarak atadığı düşüncesi Katolik teologlar arasında yaygın bir kanaattir. Teologlar buna delil olarak Yeni Ahit’te yer alan bazı ifadeleri göstermektedirler. Yeni Ahit’te Petrus’un imajı ile ilgili önemli ipuçları bulunmaktadır. Öncelikle o, İsa tarafından ifade edilen bir sözden dolayı insan avlayan büyük Hıristiyan olarak anılmış, sonraki dönemlerde onun çobanlık⁸ ve öğreticilik⁹ görevleriyle de anıldığı görülmüştür. Öte yandan Matta incilinde o, bütün kilisenin tek lideri ve İsa’nın, krallığın anahtarlarını kendisine emanet ettiği şahıs olarak anılmaktadır.¹⁰ Bunun yanında o, özel vahiy alan¹¹ yanlış öğretilere karşı doğru Hıristiyan inancının açıklayıcısı ve kutsal kitapta yer alan kehanetlerin yorumcusu olan¹², Pavlus ve diğer havarilerin, yanlış yorumların doğrulanması için kendisine müracaat ettiği¹³ bir şahıstır.

Yeni Ahit’te, bütün bu olumlu imajlarının yanında onun bazı olumsuz imajlarının bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir. Nitekim o, İsa’yı sık sık yanlış anlayan zayıf ve günahkâr bir şahıs olarak da tarif edilmektedir.¹⁴ Ayrıca onun İsa’yı inkâr ettiği, ancak sonrasında pişman olup kendisini düzelttiği de ifade edilmiştir.¹⁵

Yeni Ahit’te Petrus ile ilgili yer alan bu gibi olumsuz imajlar bir tarafa bırakılıp ona yönelik olumlu ifadeler incelendiğinde bile, İsa tarafından özel bir görevle görevlendirildiğine dair kesin bir delil bulmak mümkün gözükmemektedir. Öte yandan Petrus’un yerel bir yönetici veya buradaki kilisenin piskoposu olarak görevlendirildiğine dair hiçbir delil de bulunmamaktadır.¹⁶ Yeni Ahit metinleri ve tarih Petrus bağlamında yeniden incelense de, halen devam etmekte olan kilisenin en üst otoritesi olma niteliğinin Petrus’un bizzat kendisinden kaynaklanmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bu konuda aşamalı bir gelişmenin olduğu söylenebilir. Petrus ile

7 Raphael M. Huber, a.g.m., 598.

8 Yuhanna, 21:15-17

9 I. Petrus, 5: 1-11.

10 Matta, 16:18-19.

11 Resullerin İşleri, 10:9-16.

12 I. Petrus, 1:20-21

13 II. Petrus, 3:15-16

14 Markos, 8:33; Yuhanna, 13:6-11

15 Yuhanna, 21:15-17

16 Rausch, 164

ilişkilendirilen imajlar, Yeni Ahit döneminde onun önemini arttırdığını göstermektedir. Aynı gelişim, diğer havariler ve Pavlus için söylenebilir de Petrus'un konumu diğerlerini geçmiştir.¹⁷

Yeni Ahit döneminin sonlarında Roma Kilisesinin diğer kiliselere talimat verdiğine dair birkaç örnek vardır. Mesela Petrus'un I. Mektubu, Roma'dan, Petrus'un ismiyle muhtemelen 80'li yıllarda Anadolu'da bulunan bir Hıristiyan gruba yazılmıştır. Bir diğer örnek de Korint Kilisesine öğüt vermek için yaklaşık 96 yılında Roma Kilisesinden gönderilen I. Clement Mektubu'dur. Şunu da ifade etmek gerekir ki o dönemlerde Roma Kilisesi bir piskoposlar grubu tarafından yönetildiği için bu mektubun yazarı bir kişi değildir. Fakat Roma kilisesinin, yol göstererek ve talimatlar vererek diğer kiliselere havarilere özgü bir ilgiyle yaklaştığı anlaşılmaktadır. Nitekim Antakyalı Ignatius beş on yıl sonra Romalılara yazdığı mektupta bunu "diğerlerine siz öğrettiniz" ifadeleriyle dile getirmiştir¹⁸.

Sonraki yüzyıllarda Roma Kilisesinin önemi giderek daha fazla artmıştır. Roma, İmparatorluğun başkenti ve dünyanın en geniş şehri, aynı zamanda en etkili Hıristiyan merkezi haline gelmeye başlamış, ilk beş yüzyıl boyunca Roma'nın diğer kiliselere kesin üstünlüğü giderek kabul edilmiştir. Roma kilisesi bu üstünlüğünü uzakta bulunan diğer kiliselere müdahale ederek, teolojik tartışmalarda taraf tutarak, doktrin ve ahlaka müteallik meselelerde danışılan bir merci haline gelerek ve pek çok konsile temsilciler göndererek sağlamıştır. Zamanla Roma, müracaat edilen en yüce mahkeme ve tüm dünya kiliselerini birleştiren ana unsur olarak kabul edilmiştir. Nitekim ikinci ve üçüncü yüzyılda pek çok ortodoks ve heterodoks öğreticinin Roma'da ikamet etmeye başlaması ve Roma Kilisesinin, havariyel geleneğin taşıyıcısı unvanının tanınması bunun göstergesidir.¹⁹

Pontif kelimesi başlangıçta Roma imparatorlarının dini bir unvanı olarak kullanılırken, V. asırdan itibaren bu unvan piskoposları ifade etmek için de kullanılmaya başlanmıştır. Piskoposların başı olan papaya da "Yüce Pontif" denilmiştir. Papa bugünkü durumda Vatikan site devletinin başıdır.²⁰ Görüldüğü gibi Papa zamanla, kimsenin kendisine karşı gelemediği bir kral haline gelmiş ve tüm güçleri kendisinde toplamıştır. O, soya

17 Rausch, 163

18 Çoban, 38; Rausch, 163

19 Rausch, 164

20 Mehmet Aydın, "Vatikan Ruhani Devletinin İdari Yapısı", Diyanet İlmi Dergi, Ankara 1997, C. 33, S. 4, 3.

bağlı olmayışı ve kilise disiplinine tabiiyetiyle monarşik bir kraldan ayrılmaktadır.²¹

Orta çağlarda papalık, kendi konumunu ve kiliseyi imparatorlardan korumak için mücadele ederek büyük bir güç haline gelmiş ve Batı siyasetine müdahale eder bir konuma yükselmiştir. Doğu kiliseleri din adamı sınıfı esasına bağlılığını sürdürürken Roma, seküler yöneticileri kendisine örnek alarak ve gücünü kanuni bir hale getirerek gittikçe daha da monarşik bir hale gelmiştir. Doğu kiliseleri Roma'nın itibar yönüyle üstünlüğünü kabul etmesine rağmen Roma'nın mutlak güç olduğu ve bütün kiliseleri bağlayan kanunlar oluşturabileceği düşüncesini reddetmişlerdir. Son kopuşun yaşanacağı 1054 yılına kadar Doğu ile Batı arasındaki ilişkiler sürekli bozulmaya devam etmiştir.²²

Papa yasama, yürütme ve yargı organlarının başıdır. Nitekim papalığın nişanı ve onur işareti olarak taktığı ve adına "tiara" denen üç katlı tacı, onun doktrin, yönetim ve yargılama güçlerini simgelemektedir.²³ O, güç ve papazlık olarak diğer piskoposlara denk ama bir öğretici, yönetici olarak en üst derecededir. Papa, kilise disiplininin kaynağı olduğu kadar ahlaka ait konuların öğreticisi ve geleneklerin eleştiricisidir. Onun yasa koyuculuğu, belirli bir bölge ile ilgili olmasından çok bütün kilise ile ilgilidir. Genel yasa koyucu olarak papa şunları yapabilir²⁴:

1. İnançla ilgili konularda ex cathedra (kürsüden) resmi kararlar yayımlayabilir.
2. Heretiklere karşı doktrini müdafaa edebilir.
3. Ökümenik Konsilleri toplama, başkanlık etme ve erteleme işlerini yerine getirebilir.
4. Özel sinodların hükümlerini tahlil edebilir.
5. Özel veya genel kilise yasalarındaki herhangi bir hususu ortaya koyma, değiştirme ve durdurma işlerini yerine getirebilir.
6. Kutsal günleri veya kilise bayramlarını düzenleyebilir.
7. Oruç günlerini veya periyodunu belirleyebilir.
8. Yeni ritler ortaya koyup eskilerini iptal edebilir. Ancak Papanın ritler üzerindeki bu etkisi, ona yeni bir sakrament üretme veya var olan bir sakramenti feshetme yetkisini vermez.

²¹ Lynskey, 33

²² Rausch, 166

²³ Raphael M. Huber, a.g.m., 598.

²⁴ Lynskey, 33

Papanın yürüttüğü iki önemli husus vardır. Bunlar, kilisenin dünyanın her tarafında müesseseleşmesi ve genişlemesi ile dini ibadetlerin açık ve safiyeti bozulmamış şekilde muhafaza edilmesi faaliyetleridir.²⁵ Bunun yanında Papa ökümenik konsillere başkanlık eder, onaylar ve kiliseye ait tüm kararları uygular. Böylece Papa, kilise hayatının tüm şubelerinin kontrolünü elinde tutar. Piskoposların atanması ve terfii gibi konularda da o yetkilidir.²⁶

Katolik Hıristiyanlığın merkezî idare teşkilatının bulunduğu yer Vatikan'dır. Burayı önemli yapan husus, havarilerin lideri olarak kabul edilen Petrus'un, idam edildikten sonra buraya gömüldüğü şeklindeki kanaattir. Bu kanaat, söz konusu bölgenin kutsiyet kazanmasına, burada birçok kilise ve müzenin kurulmasına sebebiyet vermiştir. İlk kilise binasının da Konstantin (325-340) tarafından burada inşa edildiği belirtilmektedir.²⁷

Katolikler bir ilahi kanundan bahsetse de, Papalık sonuçta seçimle gelen bir makamdır. Tarihi süreçte Roma Kilisesinin iki farklı tarzda idare edildiği görülür. Kilise ilk dönemlerde bir heyet tarafından yönetilmiş, sonra tek bir piskoposun idare ettiği dönemler yaşanmıştır. Papanın seçimi de tarihi süreçte farklı tarzlarda uygulanmıştır. Başlangıçta Roma'daki din adamları tarafından seçilen Papa, sonraki dönemlerde sadece kardinaller tarafından seçilmeye başlanmıştır.²⁸ Kardinaller seçim işlemi, 1274 II. Lyon Konsilinde alınan karar gereği "Konklav" adı verilen kapalı celse toplantısıyla gerçekleştirir. Konklav, Papanın ölümünden sonra onuncu gün toplanır. Konklav toplantılarında Papanın, seçilebilmesi için oyların üçte ikisine sahip olması gerekmektedir. Her kardinalin Konklav anında küçük bir çalışma odası vardır ve hiçbir kardinal dışarıyla haberleşme imkânına sahip değildir. Oylama sonucunda yeterli oya ulaşamama durumu, dışarıdakilere siyah dumanla duyurulur. Papa seçildiğinde ise bu durum beyaz dumanla duyurulur. Papalar ölünceye kadar bu makamı işgal ederler. Ancak papa isterse istifa edebilir. Nitekim tarihte bunun örneğine rastlanmış, 5 Temmuz 1294'te papa seçilen V. Celestin 13 Aralık 1294'te istifa etmiştir.²⁹

2. Papanın Yanılmazlığı Konusundaki Tartışmalar

Kendisine yüklenen imaj ve unvanlarla adeta insanüstü bir güç haline gelen papa ve onun konumu günümüze kadar pek çok tartışmaya konu

25 Lynskey, 34

26 Raphael M. Huber, *Ferm*, a.g.m., 599.

27 Aydın, a.g.m., 3

28 Çoban, 226-227.

29 Aydın, a.g.m., 4

olmuştur. Şüphesiz bu tartışmaların en yoğununu, onun yanılmaz, hatadan muaf olması gibi niteliklerin kendisine atfedilmesiyle yaşanmıştır. Zira çoğu peygamberin bile hata yapabilirliğinin kabul edildiği bir yerde papa gibi nihayetinde seçimle işbaşına gelen bir insanın hatadan muaf ilan edilmesine hem Protestan ve Ortodoks teologlardan hem de bazı Katolik teologlardan eleştiriler gelmiştir.

Genel olarak yanılmazlık (infallibility), “hatadan muafiyet” olarak tanımlanmakta ve günümüzde en yaygın olarak Roma Katolik Kilisesi ile özellikle de Papa ile ilişkilendirilmektedir.³⁰

Papa'nın yanılmazlığı konusundaki tartışmalara geçmeden önce bu doktrinin ortaya çıkışıyla ilgili Sullivan'ın hatırlattığı bazı hususlara dikkat çekmekte fayda vardır:

1. Ökümenik Konsillerin yanılmazlığı ile ilgili Hıristiyan literatüründe 9. yüzyıla kadar herhangi bir şey yer almamaktadır.

2. Papanın yanılmazlığı, Doğu Ortodoks Hıristiyanları için hiçbir zaman iman konusu olmamıştır.

3. Papanın yanılmazlığı, Batı Hıristiyanlığında sadece 13. yüzyılın son yarısından itibaren konuşulmaya başlanmıştır.

4. Batıda bu mesele 13. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında çok fazla tartışılmış ve 1870 I. Vatikan Konsilinde tanımlanmasıyla evrensel olarak Roma Katolik Kilisesi tarafından kabul görmüştür.³¹

Yukarıdaki tespitler dikkate alındığında yanılmazlık konusunu ökümenik konsillerin yanılmazlığı ve papanın yanılmazlığı şeklinde iki kısımda incelemek, konunun anlaşılması bakımından faydalı olacaktır. Öncelikle belirtmeliyiz ki ökümenik konsillerin yanılmazlığı meselesinde temel varsayım, tüm piskoposluk sınıfının yanlış bir fikir üzerinde birleşmelerinin imkânsızlığıdır. Ökümenik Konsillerin yanılmazlığı, Kutsal Ruhun özel rehberliği hatta vahiy-ilham olgusuyla izah edilmiştir.³²

Ökümenik konsillerin yanılmazlığından bahseden ilk kişi, 9. yüzyılda yaşayan, keşiş ve piskopos unvanlarına sahip Theodore Abu Qurra (M.S. 820) olmuştur. O, konsiller üzerine yazdığı bir incelemede “Çünkü Ruhülkudüse ve bize iyi göründü ki, icab eden şu şeylerden fazla üzerinize yük koymyalım” (Resullerin İşleri 15:28) cümlelerini delil göstererek ökümenik konsillerin, Kutsal Ruh'un gözetiminde yapıldığını, do-

30 Francis Gerald Ensley, “Infallibility”, Vergilius Ferm, a.g.m., 369.

31 Francis, A. Sullivan, Magisterium: Teaching Authority in the Catholic Church, Paulist Press 1983, 82

32 Sullivan, 87

layısıyla ökümenik konsiller tarafından resmen ilan edilen doktrinin tamamen doğru olduğunu, zira Kutsal Ruh'un yanılmaya izin vermeyeceğini ifade etmiştir.³³

Ökümenik konsillerin Batı'daki gelişimine bakıldığında aşamalı bir sürecin varlığı göze çarpmaktadır. Doğu ile Batı'nın tam manasıyla kopmasından sonra Papa II. Callistus'un çağrısıyla 1123 yılında I. Lateran Konsili toplanmıştır. Batı Kilisesinin genel konsiller serisinin ilki olan bu konsili II. Lateran (1139), III. Lateran (1179), IV. Lateran (1215), I. Lyon (1245), II. Lyon (1274) ve Viyana Konsili (1311-1312) olmak üzere altı konsil izlemiştir. Bu konsillerde papa vurgusunun çok baskın olduğu kabul edilmektedir. Kararlar Papa tarafından alınmış ve bu konsiller papalara özel bir konum kazandırmıştır. Ayrıca iman konusunda onun hata yapmayacağı vurgulanmıştır.³⁴ 14. yüzyılda farklı bir sorun dile getirilmiştir. Konstans Konsilinde, bir genel konsile en üst makamda bulunan papanın mı yoksa piskoposlar, teologlar, hukukçular gibi önemli şahsiyetlerin tümünün ortaklaşa başkanlık etmesinin mi gerektiği tartışılmıştır. Basel ve Floransa Konsillerinde ise papanın otoritesine karşı bazı tepkiler dile getirilmiştir³⁵.

1054 yılından itibaren papalık öğretisi otoritesi ve nihayet papanın yanılmazlığı olgusu, Batı'ya has bir fenomen haline gelmeye başlamıştır. Nitekim 13. yüzyılda II. Lyon Konsilinin ifadeleri ve Aziz Thomas Aquinas'ın görüşleri papanın öğretisi otoritesini vurgulamıştır. Ancak bunlardan her ikisinde de papanın yanılmazlığı noktasına henüz gelinmediği kabul edilmektedir.³⁶ Nitekim Thomas Aquinas "İman ile ilgili soruların nihaî cevaplayıcısı olduğu için onlar sağlam bir inanca sahip olmalıdırlar" ifadesini kullanmış fakat yanılmazlıktan bahsetmemiştir.³⁷

Papanın yanılmazlığı doktrininin, üç aşamalı bir temele dayandığı belirtilmektedir:

1. Tanrı hata yapmayacağı için onun bir ifadesi veya hükmü de yanılmaz olmalıdır.
2. Tanrı onun yanılmaz hakikatinin korunması ve öğretilmesi görevini kiliseye tevdi etmiştir. (Matta, 28: 18-20; 16:18; Resullerin İşleri,15:28).

33 Çoban, 285; Sullivan, 85

34 Sullivan, 88-89

35 Sullivan, 88-90

36 Sullivan, 90

37 Norman L. Geisler and Ralph E. MacKenzie, Roman Catholics and Evangelicals: Agreements and Differences, USA 2004 , 205

3. İncanın saflığının muhafazası için iman ile ilgili kararların en üst otorite tarafından alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi bu otorite, I. Vatikan Konsili (1870) kararı gereği açık bir şekilde papaya verilmiştir³⁸.

Papanın, iman konularında onlara Tanrı tarafından görevlendirilen bir rehber ve bir otorite olduğuna inanmak bir Katolik doktrindir. Bu yüzden Katolikler, Tanrı tarafından görevlendirilen bir şahsın İncillere aykırı bir hüküm ortaya koymasına Tanrının izin vermeyeceğinden emindirler.³⁹

19. yüzyılın başlarında sadece Fransa'da değil, Kuzey Avrupa ve Kuzey Amerika'da papanın yanılmazlığına karşı şüpheyle yaklaşan hatta inkâr eden bir tutumun yaygın olduğu kabul edilmektedir. 19. yüzyılda çeşitli faktörlerle bu konuda bir tavır değişikliği yaşanmış ve Katolik piskoposların büyük çoğunluğu papanın yanılmazlığını bir iman doktrini olarak kabul etmişlerdir. I. Vatikan Konsilinde bu kararın alınmasında teolojik olmayan faktörlerin etkili olduğu da kabul edilmektedir. Yanılmazlık doktrini, Fransız İhtilali ve Protestanlıktan kaynaklanan özgür düşünce ve liberalizm gibi kilisenin tehlikeli gördüğü fikirlerin bir panzehiri olarak düşünülmüştür. A. B. Hasler'e göre Papa IX. Pius'un haksız baskıları da bu düşüncelere dayanmaktadır. Ona göre konsil yanılmazlık doktrini ile ilgili kararı serbestçe ve özgürce almamıştır.⁴⁰

19. yüzyıl boyunca papanın yanılmazlığını en fazla savunan kişiler, P. Balerini, A. Muzarelli gibi İtalyanlar olmuştur. Bu yüzden bu konuda bir düşünce akımı oluşturulmuş ve bu akımının savunucularına "Alplerin ötesinde yaşayan" anlamına gelen "ultramontane" denilmiştir. Bu andan itibaren "ultramontanizm" tabiri, Papanın mutlak otoritesini fazlasıyla isteyen zümrenin düşünce sisteminin adı olmuştur. Bu cereyan 19. yüzyılda Fransa, Almanya, Avusturya ve İngiltere'deki Katolikler arasında hızlı bir şekilde yaygınlık kazanmıştır. Bu durum, papanın ruhani krallığının ifade edilmesinin, Katolik Kilisesinin geleceği açısından en güvenilir düşünce olarak görüldüğünü ortaya koymuştur.⁴¹

1870 I. Vatikan Konsilinde, Petrus'un evrensel kilisenin yönetimi konusundaki üstünlüğünü Mesih'ten aldığı, bu üstünlüğün Roma Kilisesinde Petrus'un yerine geçen kişilere de intikal ettiği ve Roma piskoposunun sadece inanç ve ahlakla ilgili konularda değil, bütün dünya kiliselerinin yönetim ve işleyişi ile ilgili meselelerinde tam ve yetkin güç olduğu vur-

38 Francis Gerald Ensley, "Infallibility", Vergilius Ferm, a.g.e., 369.

39 Sullivan, 96

40 Sullivan, 94

41 Sullivan, 94

gulanmıştır. Son olarak konsil, papanın ex cathedra (kürsüden) konuştuğu zaman ve “inanç veya ahlakla ilgili meseleleri tanımlarken ilahi kurtarıncının lütfuyla yanılmazlığa sahip olduğunu” ilan etmiştir.⁴² Bu konsil, Roma piskoposunun iman ve ahlak ile ilgili konulardan bahsederken tüm Hıristiyanları ilgilendiren bir doktrini tarif etmeyi amaçladığında, Evrensel kilisenin ruhani başkanı olarak görevinde iken (ex cathedra), onun hükümleri hataya karşı ilahi garanti altına alınmıştır.⁴³ Söz konusu konsilin son bölümü papanın yanılmazlığı meselesine ayrılmış ve konu şu ifadelerle dile getirilmiştir:

Roma piskoposu, tüm Hıristiyanların bilgini ve papazı olarak dogmatik bir şekilde konuştuğu zaman, yüce Apostolik otoritesi gereğince, iman ve ahlak konusunda bir doktrinin evrensel kilise tarafından kabul edilmesini belirlemiş, Aziz Petrus’un şahsında kendisine vaat edilmiş olan ilahi inayete o, bu yanılmazlıktan yararlanmaktadır. Kutsal Kurtarıcı, kilisenin iman ve ahlak doktrinini belirleyerek buna sahip olmasını istemiştir. Netice olarak Roma piskoposunun (papa) yanılmazlığı kilisenin rızası olmasa bile değiştirilemez⁴⁴.

Bir Katolik doktrini otoritesi olan Avery Dulles, “ex cathedra”nın ne olduğunu izah etmeye çalışmıştır. Dulles, yanılmazlığın bir şartı olarak zikredilen “ex cathedra”nın kapsamını şu şekilde ifade etmiştir:

1. Bütün Hıristiyanların en yüksek papaz ve öğretmeni olarak görevini yerine getirmelidir.
2. En yüksek havariyelik otoriteye uygun olmalıdır. (Peter’in halefi olarak)
3. Bir inanç ve ahlak doktrini belirlemelidir.
4. Herkes tarafından kesinlikle kabul edilen bir doktrin tanzim etmelidir.⁴⁵

Başlangıçta Papa IX. Pius’un “Syllabus of Errors” adlı genelgesinde de görüldüğü gibi papanın yargılama ve suçlama konularında da yanılmaz olduğu şeklinde bir algılama varken, bugün hiçbir Katolik teolog I. Vatikan Konsilinin tanımladığı kavramın bu kadar da geniş kapsamlı olduğunu düşünmemektedir. Sullivan’a göre, papanın yanılmazlığı doktrininin savunulabilir bir doktrin olabilmesi için en azından kişisel görüşleri

42 Rausch, 167

43 Francis Gerald Ensley, a.g.m., 369

44 Norman P. Tanner, Decrees of the Ecumenical Councils, Georgetown University Press 1990, 815

45 Geisler and MacKenzie, 205

ile görevi gereği öğretileri arasında ve resmi tanımlamalarıyla diğer öğretileri arasında ayırım yapılmalıdır.⁴⁶

I. Vatikan Konsilinin papanın yanılmazlığı ile ilgili tanımlamaları ökümenik bir problem olarak kalmıştır.⁴⁷ Bu, günümüz kiliselerinin bölünmelerinde en büyük faktör olmasa da en karmaşık ve hassas konulardan biri olduğu açıktır. Katolik teologların önemli bir kısmının, kiliselerin yanılmazlıktan ne kastettiği konusunda ciddi kafa karışıklığı yaşadığı bilinmektedir. Bununla birlikte, pek çok Protestan ve Katolik farklı düşünce de Katolik Kilisesinin yanılmazlık doktrinini oldukça sınırlı bir şekilde tanımladığı ileri sürülmektedir. Bu konudaki düşünceler genel olarak şöyle özetlenmektedir:

1. I. Vatikan Konsilinin tanımlaması, dikkatli bir şekilde sınırlandırılmıştır. Yanılmazlık, havariler aracılığıyla dağıtılan imanla ilgili vahiy veya emanetin samimi bir şekilde açıklanması konusunda papaya verilen yetkiyi ifade eden Tanrı vergisi güç olarak anlatılır. O, yeni vahiy üretme konusunda hiçbir güce sahip değildir. Papa, yalnızca ex cathedra (kürsüden), en yüksek otorite olarak konuştuğu zamanlarda yanılmazdır. Onun öğretisi inanç ve ahlak ile ilgili olmalı ve bütün kiliseyi ilgilendirmelidir.

2. Yanılmazlık doktrini aslında kiliseden ayrı olarak papa için değil, tüm kilise için oluşturulmuş bir doktrindir. Nitekim II. Vatikan Konsilinde kilisenin yanılmazlık sıfatının kullanılmasında tüm piskopos sınıfının yetkili olduğu açıklanmıştır.

3. Herhangi bir teolojik görüş veya inanç formülasyonu gibi, I. Vatikan Konsilinin yanılmazlık öğretisi de tarihle kayıtlıdır ve bu yüzden de yeniden yorumlanmaya açıktır. Çünkü bu doktrin, formüle edildiği dönemin sınırlı bilgisiyle, bu tanımlamayı gerektiren özel şartlarla ve değişebilen kavramlarla ifade edilmiştir⁴⁸.

Papanın yanılmaz bir şekilde konuşmasını sağlayan kriterler sadece bunlar değildir ve bunlar bütün Katolikler arasında genel kabul görmüş de değildir. Nitekim bu kriterleri papanın yanılmazlığı doktrinine uygulamaya çalışmak oldukça zordur. Örneğin, papa Galileo'yu aforoz ederken veya heretik bir öğretiyi vazederken yanılmaz değildi denilmektedir. Bu durumda papanın hangi durumlarda gerçekten yanılmaz bir şekilde hareket ettiğinden nasıl emin olunacaktır. Eğer bunu kesin olarak belirle-

46 Sullivan, a.g.e., s. 98

47 Bkz. Ahmet Hikmet Eroğlu, Ökümenizm ve Fener Rum Patrikhanesi, Aziz Andaç Y., Ankara 2005, 115-120.

48 Rausch, 171-172

mek zor ise, bu durumda yanılmazlık doktrininin faydasından söz edilebilir mi? Bu konudaki tartışmalar yanılmazlık doktrininin savunulmasını zorlaştırmaktadır.

Katolik teologlar, Papanın yanılmazlığına, Kutsal Kitaptan ve “gelecek”ten deliller getirmeye çalışmaktadır. Kutsal Kitaptan getirdikleri delillerin ilk sırasında, İsa’nın “Ben de sana derim ki: “Sen Petrusun ve ben kilisemi bu kayanın üzerine kuracağım. Ve ölümler diyarının kapıları onu yenmeyecektir”⁴⁹ ifadeleri yer almaktadır. Katolik teologlar, İsa’nın burada Petrus’a büyük bir yetki verdiğini ve bu yetkinin Petrus’un görevini devam ettiren şahıslara da intikal edeceği düşüncesini dile getirmektedirler. Ancak mesele biraz irdelendiğinde bu ifadenin yanılmazlık konusuna delil olamayacağı fark edilmektedir. Zira ilk olarak burada kastedilen “kaya” kelimesinin yaygın olarak benimsendiği gibi Petrus’a değil de Mesih’e işaret ettiği noktada ciddi görüşler vardır.⁵⁰ Ayrıca kaya ifadesiyle kastedilen, yaygın olarak benimsenen şekliyle Petrus olsa bile o, pek çok kilise babasının işaret ettiği gibi kilisenin temelindeki tek kaya değildir. Nitekim Petrus’a verilen özellikler diğer havarilere de verilmiştir.⁵¹

Öte yandan Petrus’un Yeni Ahit’teki konumu incelendiğinde, onun, Katoliklerin iddia ettiğinin aksine havariler arasında eşsiz bir konuma sahip olmadığı görülür. Nitekim Petrus, Pentecost günü ilk resmi vaazı vermesine rağmen “Resullerin İşleri” kitabının bazı kısımlarında onun, havarilerin başı olmaktan çok “en yakın havariler”den biri olarak tanımlandığı görülmektedir.⁵² Ayrıca Pavlus’un mektuplarında geçen bazı ifadelerin, Petrus dahil bütün havarilerin Pavlus’tan daha aşağı derecede olduğu intibasını verdiğini ileri sürenler bulunmaktadır. Çünkü Pavlus, vahyini diğer havarilerden bağımsız olarak aldığını,⁵³ Petrus ile aynı seviyede olduğunu⁵⁴ ve hatta vahyinin Petrus’u kızdırdığını⁵⁵ iddia etmiştir. Bunun yanında misyon için Samarya’ya Petrus ve Yuhanna’nın gönderilmiş olması da Petrus’un en yüce havari olmadığına işaret etmektedir.⁵⁶ Yine “Resullerin İşleri” kitabının büyük bölümünün Pavlus’a dikkat çekmiş olması da Petrus’un en üst havari olmadığına göstergesi kabul edilmektedir.

49 Matta, 16:18

50 Geisler and MacKenzie, 207

51 Matta, 18:18

52 II. Kor. 12:11

53 Gal. 1:12; 2:2

54 Gal. 2:8

55 Gal. 2:11-14

56 Resullerin İşleri, 8:4-13

Bazı teologlara göre, 49 veya 50 yılında yapılmış olan Havariler Kon-sili'nde Petrus'un havarilere hitap etmesi,⁵⁷ onun diğer havarilerin önderi olduğunu ortaya koymamaktadır. Zira bu konsilde alınan kararlar, "bütün kilisenin onayıyla" oluşturulmuştur.⁵⁸ Ayrıca pek çok bilgin, son sözleri söylediği için konsile Petrus'un değil, Yakup'un başkanlık ettiğini düşünmektedir.⁵⁹ Nitekim Petrus'un kendisinin de kabul ettiği gibi o, "kilisenin papazı" değil de sadece kıdemli bir papazdır.⁶⁰ Yine o, herhangi bir havari olduğunu ifade ederken hiçbir yerde "belirli bir havari" veya havarilerin lideri olduğunu iddia etmemiştir. O elbette havarilere liderlik etmiştir. Fakat bunu kilisenin ana unsuru olarak değil, Yakup ve Yuhanna ile birlikte kilisenin ana unsurlarından biri olarak yaptığını kabul etmek gerekmektedir.⁶¹

Petrus'un ilk dönemlerde kilisedeki konumu incelendiğinde, onun herhangi bir yanılmazlık iddiasında bulunmadığı ifade edilmektedir. Aslında "yanılmaz" kelimesinin Yeni Ahit'te yer almaması, sadece buna paralel kelimelerin veya ibarelerin yer alması, herhangi bir şahsın yanılmazlığına değil, yalnızca Yeni Ahit'e işaret ettiğine delalet etmektedir. İsa'nın "Kitap bozulamaz"⁶² ve "Gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, şeriatten en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır"⁶³ ifadelerini kullanması buna örnek gösterilmektedir. Yine, bugün papa için kullanılan "Kutsal Baba", "En Yüce Piskopos" ve "Mesih'in Vekili" gibi sıfatların Yeni Ahit'te Petrus için kullanılmadığı görülmektedir. Mesih'in dünyadaki tek vekili olarak Kutsal Ruh kabul edilmektedir.⁶⁴ İsa bunun Petrus değil, Tanrı'nın Kutsal Ruhu olduğunu ifade etmiştir.⁶⁵ Nitekim Petrus kendisini, "kıdemli havari", "yüce piskopos", "papa" veya "kutsal baba" olarak değil, "bir havari" olarak nitelemiştir.

Papanın yanılmazlığı konusunda Katolik teologların Kutsal Kitap'tan sundukları diğer bir delil de Yuhanna 21:15-17 bölümlerinde geçen bazı ifadelerdir. Bu bölümde İsa Petrus'a "Kuzularımı otlat", "Koyunlarımı güüt" ve "Koyunlarımı otlat" demiştir. Katolik teologlar, bu ifadelerin, bütün Hı-

57 Resullerin İşleri, 15

58 Resullerin İşleri, 15:22

59 Geisler and MacKenzie, 208

60 I. Petrus, 5:1-2

61 Geisler and MacKenzie, 210

62 Yuhanna, 10:35

63 Matta, 5:18

64 Yuhanna, 4:16,26

65 Yuhanna, 16:13-14

ristiyan kilisesinin papazı olarak yanılmaz otoritenin sadece Petrus'a verildiğini gösterdiğine inanmaktadır. Oysa metin üzerinde titiz çalışma yapanlar bunun çok aşırı bir iddia olduğunu düşünmektedirler.

İlk olarak, bu bölümde ister yalnızca Petrus'a isterse bütün havarilere işaret edilmiş olsun burada herhangi bir yanılmaz otoriteye açıkça bir işaret yoktur. Burada İsa'nın ilgilendiği şey, sadece papazlık, öğreticilik meselesidir. "Otlamak", Yeni Ahit'e göre havari olmayan kimselere bile verilen Tanrı vergisi öğreticilik (papazlık) görevidir.⁶⁶ Bir kimse, grubunu uygun bir şekilde gözetmek için yanılmaz bir çoban olmak zorunda değildir.

İkinci olarak, Petrus'un inananları yanlış yola sevk etmesi ve havari Pavlus tarafından azarlanması⁶⁷ onun yanılmaz olamayacağını ortaya koymaktadır. Nitekim Kutsal Kitap, Petrus'un "açıkça hata ettiğini" ve "suçluluğunun sabit olduğunu" açıklamaktadır. Katolik teologlara göre, bu nedenle Petrus'un, inananları yanlış yola sevk etmediğini ileri sürmek mümkün değildir. Dolayısıyla bu şekilde onun, kilisenin yanılmaz papazı olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.⁶⁸

Papanın yanılmazlığı doktrini, bazı teolojik ve tarihi problemlerin ortaya çıkmasına da sebebiyet vermiştir. Teolojik problemlerden en önemlisi heretik papalar sorunudur. Papa Honorius I (A.D. 625-638), heretik monotelit (Mesih'te yalnız bir kişiliğin olduğu düşüncesi) öğretisinden dolayı III. İstanbul Konsili (680-681) tarafından mahkum edilmiş ve afroz edilmiştir.⁶⁹ Bu durum, yanılmaz bir papanın yanılabilir olduğunu hatta heretik bir doktrin vazettiğini göstermektedir ki bu çok çelişkili bir olaydır. Papalık öğretisinin yanılmaz kabul edildiği ve doktinel ve etik konularda yanlışlık yapmasının mümkün görülmediği bir yerde, bir papalık öğretisinin nasıl heretik olduğunu açıklamak oldukça zordur.

Bunun yanında Katoliklerin yanılmazlık konusundaki iddiaları ile ilgili ciddi tarihsel problemlerin bulunduğu da ileri sürülmektedir. Karşı papalar problemi olarak bilinen sorun buna örnek gösterilmektedir. Karşı papalar problemi, aynı zamanda birden fazla yanılmaz papanın bulunması durumunu ifade etmektedir. Kilise tarihinde, örneğine yaklaşık otuz beş kez rastlandığı belirtilen bu durum, yani bir papa görevdeyken bir de anti-papanın aynı anda görevde bulunması durumu, beraberinde pek çok

66 Resullerin İşleri, 20:28; Efeslilere, 4:11-12; I. Petrus, 5:1-2

67 Gal. 2:11-13

68 Geisler and MacKenzie, 209.

69 A. İsra Güngör, Vatikan Misyon ve Diyalog, 37; Francis Dvornik, Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a, 22-23.

soruyu gündeme getirmiştir. Birbirine karşıt iki papa aynı anda nasıl var olabilir? Hangisi doğru papadır? Yanılmaz papaların bir listesi ve hatta kimin yanılmaz papa olduğunu belirlemek için yanılmaz bir yol da mevcut olmadığı için sistemde ciddi bir mantık hatası bulunmaktadır. Dahası, bu zorluk, yanılmaz bir papa etrafında odaklanan bazı gerçek tarihsel olgulara da yansımıştır⁷⁰.

Katolik teologlar, sadece bir tane yanılmaz papa olabileceğinden dolayı gerçekte iki papanın olmadığını iddia ederler. Fakat bu iddianın gerçek bir çözüm getirmediği ve sadece teorik bir çözüm önerdiği ortadadır. Çünkü inanan kişinin hangisinin doğru olduğundan emin olmak için elinde bir bilme vasıtası yoktur. Onların her ikisinin birbirlerini aforoz etmesi her ikisinin de rehberliğine güveni sarsmaktadır. Bunlardan yalnızca bir tanesinin gerçek papa olduğunu iddia etmek, özellikle iman ve ahlak konuları dikkate alındığında uygulamada bu problemi çözmemektedir.

Kilise'nin Galileo Galilei (1564-1642) hakkındaki yargılaması tarihe geçen olumsuz örneklerden biri kabul edilmektedir. Galileo'nun keşfi, bilimsel olarak kilisenin de desteklediği Batlamyus'a ait yer küre merkezli evren anlayışını geçersiz kılmaktaydı. Kilisenin Galileo'yu suçlaması ve sürgün etmesi, bilimsel meseleler üzerine konuşmalara bir ara verilmesine sebep olmuştur. Muhtemelen Kilise doğruluğunun ispatlanabileceği korkusuyla evrim teorisine inanmaya izin vererek onu yargılama konusunda isteksiz davranmıştır.⁷¹

Galileo, teleskopu ile gökleri inceleyerek dünyanın değil de güneşin güneş sisteminin merkezi olduğu şeklindeki Kopernik görüşünü benimsemiştir. Tabi ki bu, Roma Katolik Kilisesinin kabul ettiği dünya merkezli bir evren anlayışının benimsendiği hakim teolojik düşünceye zıttır. Galileo'nun, 1613'te yazdığı Letters on Sunspots adlı eser kilise çevresinde Kutsal Kitab'a aykırı olduğu kanaatiyle tepki çekmiştir.

1616'da Kopernik teorisi Roma'da suçlu bulunmuştur. Galileo, Engizisyon tarafından 1632'de çağrılmış ve 21 Haziran 1633'te "heretik olduğu aşırı şüpheli" hükmü ile mahkum edilmiştir. Ceza olarak kendisine, yedi tövbekarlık ilahisini üç yıl boyunca haftada bir kez tekrarlaması emri verilmiş, beş ay sonra Papa VIII. Urban, Galileo'nun Floransa'ya dönmesine izin vermiştir. Burada o, 1642'deki ölümüne kadar ev hapsinde kalmıştır.⁷²

70 Geisler and MacKenzie, 217.

71 Geisler and MacKenzie, 215.

72 Armstrong, Karen, Tanrı'nın Tarihi, Ayraç Yayınları, Ankara 1998, 364-365.

Kilisenin Galileo'yu suçlamasından dolayı yüzyıllarca çekmiş olduğu utanç ızdırabının ardından Papa II. John Paul, 1979'da Papalık Bilim Akademisinde yaptığı "İnanç, Bilim ve Galileo'nun Durumu" başlıklı konuşmasında, bütün olayın tekrar tetkiki için çağrıda bulunmuştur. Papa II. John Paul, 1983'te kilise ve bilim konularıyla ilgili konuşurken "Galileo'nun, kilisenin şubelerinden acı çektiğini" kabul etmiştir. Bilim adamları bunun açık bir şekilde sözünü geri alma olmadığını ama yanılmaz Katolik Kilisesi kararının nasıl yanlış olabileceği problemini de çözmediğini ifade etmektedirler⁷³.

Sonuç

Papanın yanılmazlığı konusundaki tartışmalar uzun bir tarihi arka plana sahiptir. Kilisede meydana gelen ilk büyük bölünmenin ardından, doktrinel ve teolojik tartışmalara konu olan yanılmazlık meselesi aynı zamanda siyasi içeriğe de sahiptir. Roma merkezli Katolik kilisesinin tedricen kendi üstünlüğünü ve önceliğini kabul ettirme gayretinin bir ürünü olan Papanın yanılmazlığı doktrini daha sonra bir genel konsille tescillenmiştir. Bununla birlikte bütün kiliselerin ittifak ettiği ilk yedi genel konsilden sonraki konsillerin Batı kilisesi etkisinde gerçekleşmesi, söz konusu doktrinle ilgili olarak kiliseler arasında yaşanan tartışmaların uzun süre devam etmesine neden olmuştur.

Hıristiyan dünyasında "yanılmazlık" tartışmaları iki alanda ele alınmıştır. Bunlardan ilki kutsal kitabın yanılmazlığı konusudur. Kiliseler arasında bu konuda görüş birliği bulunsa da, kutsal kitabın yorumlanmasında otoritenin neresi olduğunda tartışmalar yaşanmaktadır. İkinci tartışma konusu papanın yanılmazlığı meselesidir.

Hıristiyan dünyasında Papalığın rolü ile ilgili tartışmalar uzun süre devam etmiştir. Konsilin Papa'ya üstünlüğünü ifade eden "Konsil Teorisi"nin yankıları ile kilisede papalığın rolü hakkında kilise babalarının yaptığı açıklamalar bu konunun gündemde kalmasını sağlamıştır. Bütün konsil kararlarının papa tarafından tasdik edilmesi olayı da, bazılarınca Papa'nın konsil üzerindeki üstünlüğüne delil gösterilmiştir. Papa X. Pie (1846-1878) 29 Haziran 1868 tarihinde yayınladığı bültenle 8 Aralık 1869'da Roma'da bir genel konsil toplanması için çağrı yapmıştır. Bazı Ortodoks patrikler ve Protestanlar isteksiz davransa da konsilin toplanmasını iste-

73 Geisler and MacKenzie, 218.

yen çok sayıda piskopos “Papa’nın Yanılmazlığı” konusunun açıklığa kavuşturulmasını istemiştir. Konsil büyük tartışmalardan sonra papanın yanılmazlığı konusundaki kararını ilan etmiştir.

1870’de I. Vatikan Konsili kararı ile kesin bir şekilde ilan edilen “Papanın Yanılmazlığı” doktrini Katolikler açısından bağlayıcı olsa da diğer kiliseler açısından tartışılmaya devam etmiştir. Bu tartışmalara söz konusu doktrinin kapsam ve sınırlılıkları konusunda Katolik teologların da katılması ve görüş farklılıkları ortaya koymaları, meseleyi daha da karmaşık hale getirmiştir. Buna rağmen, bu tartışmalar sonucunda, Papa’nın en azından iman ve ahlak konularında kürsüden (ex cathedra) konuştuğunda yanılmaz ve bağlayıcı olduğu konusunda Katolikler arasında ittifak edilmesi önemli bir gelişme olmuştur. Bu durum, günümüzde yanılmazlık konusundaki tartışmaların ekseriyetle yanılmazlığın mahiyeti ve sınırları konusunda yaşandığını ortaya koymaktadır.

Çözüm bekleyen bütün bu sorunlarına ve karmaşıklığına rağmen papanın yanılmazlığı doktrini, Katolikler nazarında önemini korumaktadır. Buna karşın Protestan reformcular, ilahi sözün yanılmazlığını kabul etme konusunda herhangi bir tereddüt yaşamamakta ama bunun kiliseye havale edilmiş olduğu düşüncesini reddetmektedirler. Yalnız Protestanlar değil, Anglikan ve Doğu Ortodoksları da dâhil olmak üzere Hıristiyan âleminin geri kalanı papanın yanılmazlığı doktrinini reddetmektedir. Sonuçta papanın yanılmazlığı meselesinin günümüz Hıristiyan teolojisinin çözüm bekleyen sorunlarından biri olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların, diğer din mensuplarının ve özellikle Müslümanların günümüzde yoğun bir şekilde gerçekleştirdikleri dinler arası ilişkiler veya diyalog faaliyetlerinde bilinçli olmalarına, Hıristiyan dünyasının problemlerinden haberdar olmalarına, teolojik ifadeleri doğru anlamalarına ve sergilenecek tutumlarda tutarlı davranmalarına katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.